

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО ЗА III КЛАС
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по *човекът и обществото* в началния етап на основното образование се реализира в III и в IV клас. Насочено е към овладяването на базисни знания, умения и отношения, свързани с природата и обществото на България, както и с изграждането на достъпни социални и граждански компетентности на ученика.

Учебният предмет има интегрален характер и в него се съчетават първоначални знания по география, история и гражданско образование. Върху основата на фрагменти от историята на българската държавност и общество през Средновековието и Възраждането се обогатява и развива съзнание за българска и европейска идентичност, за неотменими човешки права и граждански задължения като ценност на съвременното демократично общество. Обучението в III клас следва хронологичната последователност в развитието на обществото, като осигурява запознаване с представителни исторически личности и събития. Чрез изучаването на учебния предмет учениците се приобщават към правилата на демократично социално поведение и се поставят основни начала на гражданска култура. Развиват се любознателност, наблюдателност, критично мислене и уважение към достойнствата на личността и пр. Реализацията на учебната програма стимулира и подпомага интереса на учениците към националното природно и историческо наследство.

В III клас се надграждат получените в предходните класове начални знания за българската идентичност и се поставят нейните общи времеви и пространствени опори. Разширява се получената в предходните класове информация за природата в родния край чрез представяне на разнообразието на българската природа и запознаване със съществените характеристики на основните природни обекти. Чрез темите с географска насоченост се разширяват знанията за ролята на човешкото въздействие върху околната среда и се развива екологичната култура на учениците. Формират се начални умения за извличане на информация от карти и достъпни исторически извори.

Учебното съдържание по учебния предмет *човекът и обществото* се конструира като логическо продължение на възприетата стратегия за работа по околна среда във II клас. Следва се ориентацията към постепенно прецизиране, разширяване и обогатяване на основните представи и понятия, усвоени във II клас. Формулировката на темите и поставянето на основните информационни и аксиологически акценти са предпоставка за осъществяването на интегриран подход. Чрез комплекса от очаквани резултати от обучението, определени за всяка тема, се очертават възможните сфери на интеграция с другите учебни предмети. По този начин се подчертава интегритетът на знанията, включени в темата, и се цели да се избегне самоцелното и абстрактно изучаване на конкретно учебно съдържание.

Посочените в съответната колона понятия са ориентир относно обема на използвания от учителя понятиен апарат. Те се усвояват на емпирично ниво и не се изисква възпроизвеждане на определения от учениците.

Дейностите, реализирани в урока по *човекът и обществото*, следва да имат междупредметен характер. Всяка от посочените дейности се използва за постигане на комплексни умения и компетентности и е обект на урочна работа в класната стая или извън нея.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения, отношения
<i>Човекът и неговата среда</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Илюстрира с примери принадлежността си към социални групи и общности – училищен клас и училищна общност. • Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората. • Дава примери за промени в бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения. • Разпознава ситуации, които застрашават сигурността и живота.
<i>Национално и културно наследство</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Описва елементи от ежедневието на българите през различни епохи. • Разказва за ярки личности и събития в българската история. • Разбира ролята на езика, религията и традициите за съхраняването и развитието на българската общност. • Открива общи белези в празниците на различни етноси в България.

	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за значими културни постижения на българския народ. • Подкрепда във времето основни исторически събития.
<i>България – част от Европа</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя по карта географското положение на България на Балканския полуостров. • Описва значими природни обекти в България. • Илюстрира с примери връзките на България с Европа и света.
<i>Източници на знания</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава материални от писмени източници на знания. • Използва картата на България като източник на знания. • Коментира данни, представени чрез таблици и други източници на информация.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Човекът в обществото	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира, че обществото се състои от различни по състав групи от хора. • Разбира необходимостта от взаимодействие и спазване на правила при общуване в група. • Открива нравствени послания на битови празници и обичаи на различни етнически групи. • Дава примери за влиянието на техническите нововъведения върху начина на живот на хората. • Интерпретира примери за развитието на обществото като поредица от положителни и отрицателни събития. 	<ul style="list-style-type: none"> • общество

<p>Българинът – гражданин на България и на Европа</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя своите национална идентичност и гражданство (“гражданин на България” и “гражданин на Европейския съюз”). • Обяснява основните си граждански права и задължения – образование и здравеопазване. • Определя посоките на света при работа с географската карта. • Посочва държавните граници на България на географска карта. • Ориентира се по географска карта за местоположението на България на Балканския полуостров. • Разбира значението на географското положение на България за нейното развитие. 	<ul style="list-style-type: none"> • гражданин • условни знаци • държавни • граници • полуостров • карта • посоки на света
<p>Природните богатства на България</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Описва с помощта на географската карта повърхнината на Р България. Ориентира се по цветовете на географската карта за местоположението на природни обекти и по условните знаци за големината на селищата. Назовава имената на най-големите български планини, реки и езера. Описва основни характеристики на природните обекти и значението им – планини, равнини, низини, реки и езера. • Разбира отговорността на хората за опазването на природните богатства на България. • Обяснява връзката между природни дадености и трудовата дейност на хората 	<ul style="list-style-type: none"> • повърхнина • равнина • низина • планина • поле • река • езеро • море

Български корени	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за материални и писмени източници на знания за миналото. • Описва елементи от живота на траките. • Дава примери за значими културни постижения на траките. • Описва елементи от бита, управлението и вярванията на славяните и на древните българи. 	<ul style="list-style-type: none"> • минало • гробница • съкровище • стенопис • богове
Българското общество през Средновековието	<ul style="list-style-type: none"> • Свързва значими събития и процеси за единение на българското общество (създаване на българската държава, създаване на единно законодателство, покръстване, културен възход) със съответния владетел. • Описва делото на светите братя Кирил и Методий и на техните ученици. • Дава примери за приноси на България в средновековна Европа. 	<ul style="list-style-type: none"> • хан/кан • княз • цар • Църква • боляри
Българите в Османската империя през XV – XVII в.	<ul style="list-style-type: none"> • Описва положението на българите в Османската империя. • Разбира ролята на християнството, езика, книжнината и традициите за запазване на българската етническа общност през XV – XVII в. • Разбира значението на мирните и въоръжените форми на съпротива на българите срещу османската власт. 	<ul style="list-style-type: none"> • рая

<p>Българското общество през Възраждането (XVIII- XIX в.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Посочва ролята на новобългарското училище за развитието на българското общество. • Разказва за делата на ярки възрожденски личности - Паисий Хилендарски, Петър Берон, Г. С. Раковски, В. Левски, Хр. Ботев. • Разбира ролята на Априлското въстание (1876 г.) за освобождението на България. • Разказва за участието на българите в Руско-турската война (1877-1878 г.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Възраждане • светско училище • будител • книжовност • опълченци
<p>Природните и културните забележителности на България</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава природни от културни забележителности. • Изброява популярни български природни и културни забележителности. • Разбира ролята на паметниците за съхраняване на историческата памет. • Извлича информация за природата и обществото от достъпни източници на знания (карти, таблици, схеми). • Посочва дейности за опазване на природните богатства и на културното наследство на България. 	<ul style="list-style-type: none"> • природна забележителност • културна забележителност

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет в III клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план.

За нови знания	50%
За затвърдяване на новите знания и за обобщение	46%
За диагностика на входното и на изходното ниво	4%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценяването на знанията и уменията на учениците по *човекът и обществото* се извършва чрез устни и писмени форми на проверка.

В писмена форма се провеждат диагностика на входното ниво на знанията и уменията и на изходното ниво. Поставената оценка е съобразена с критериите на конкретния изпитен материал и се изразява с качествен показател.

Устната проверка стимулира активното участие на ученика в практическа дейност за проучване на факти, събиране на информация и прилагане на изучените знания за природата и обществото в конкретна практическа ситуация.

Оценяването на резултатите от обучението в трети клас е формиращо и съпътства цялостния образователен процес. Поставените оценки се основават на изявата на ученика в часа, на изпълнението на домашни работи, работа по проекти и други индивидуални задачи.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Примерни дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ използване на карта при описване на природни обекти;✓ съставяне на устни и на кратки писмени описания на географски и исторически обекти;✓ споделяне на впечатления за посетени градове, природни резервати и туристически обекти;✓ четене на литературни произведения за определена епоха (стихотворения, разкази);✓ четене на правила за поведение (в училище, при лекар, в транспортни средства, при земетресение);✓ разказване на легенди и предания за родния край.

<p><i>Умения за общуване на чужди езици</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ проучване на факти, които илюстрират отвореност на бележити българи към чуждите култури; ✓ проучване на факти от българската история, които доказват положителното значение на многостранните културни взаимодействия на българите и техните водачи.
<p><i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ чертане на линия на времето за различни исторически периоди; ✓ събиране на статистически данни и информация (за броя на населението, за разстояния в България); ✓ използване в устно представяне на знанията за време, посока, пространство, година, столетие, век, хилядолетие и за мерки за дължина и тежина.
<p><i>Дигитална компетентност</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ търсене в интернет на информация за значими природни обекти, исторически събития и личности; ✓ разказване за основни държавни институции, като се използва информация от електронните медии и печата; ✓ изготвяне на слайд за презентация по тема.
<p><i>Умения за учене</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ работа с карти и справочна литература (справочници, детски енциклопедии); ✓ извличане на информация за миналото и съвременността от материални източници и от илюстративен материал; ✓ търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника; ✓ определяне на маршрути и туристически обекти по карта; ✓ работа с нагледни материали (карти, табла, картини).

<p><i>Социални и граждански компетентности</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ подреждане на събития с помощта на “линия на времето” формулиране на достъпни изводи за ✓ значението на ярки събития; ✓ наблюдение на експонати в музеи и др.; ✓ разглеждане на исторически документи; ✓ посещение на обществени сгради; ✓ изработване на табла за историята и настоящето на съвременна България; ✓ разглеждане на снимки и други материали от работата си или от отдих и развлечения.
<p><i>Инициативност и предприемчивост</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на продукт (диплянка, албум) за представяне на географските и историческите забележителности на родния край; ✓ споделяне на личен опит от контакти със социални институции;
<p><i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на албуми с рисунки от експонати на посетени музеи; ✓ изработване на модели на исторически предмети от епохата; ✓ чертаене по карта на туристически маршрути с включени природни, исторически и съвременни архитектурни забележителности.
<p><i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на идейни проекти за опазване на родната природа и за историческото наследство; ✓ изработване на информационно табло с правила или факти за природни бедствия.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.